

O TŘECH VIRTUÁLNÍCH NALEZIŠTÍCH Z OBDOBÍ PLOCHÝCH LATÉNSKÝCH POHŘEBIŠŤ V ČECHÁCH (A NEJEN O NICH)

Miloš Hlava

ÚVODEM...

Nedílnou součástí nadregionálních i úzce regionálních přehledů nalezišť a nálezů ze všech období se prakticky již od 19. století staly lokality, které ve skutečnosti nikdy neexistovaly. Jejich neúmyslné uvedení do literatury bylo (a je) zpravidla důsledkem omylu, který pramení nejen z prosté nepozornosti, ale také z nedbalosti, nedůslednosti při studiu literatury apod. Pozoruhodný přitom podle mého soudu není ani tak samotný fakt, že k takovýmto nedopatřením dochází, ale mnohem spíše okolnost, že některá virtuální naleziště zakotvila v literatuře a obecném povědomí naprosto pevně až do dnešních dnů. Tato konstatování platí v plné míře rovněž pro období plochých laténských pohřebišť (LT B–C1), neboť v soupisech hrobových nálezů, popř. tzv. nálezů hrobového charakteru z této doby se lze i v relativně nedávných či současných pracích setkat s celou řadou takovýchto nalezišť. Na některé nikdy neexistující lokality bylo již ostatně (nejen) v posledních letech poukázáno – jen namátkou uvedme např. údajný „nález“ bronzového nánožníku z Velin na Pardubicku (Hlava – Vích 2008, 569 – pozn. 4), nikdy neexistující laténské hroby z Prahy-Čakovic a Prahy-Řep (Hlava 2008, 550–553, 554–556, obr. 1:2–9, 2:1–4), domněle laténské hroby z nároží Zenklovy ulice a ulice Vosmíkových v Praze-Libni, popř. z Jilské ulice na Starém Městě pražském (Hlava 2008, 554, 556–557)¹ apod. Nezbytnou součástí moderních regionálních analýz laténských pohřebišť, popř. tzv. nálezů hrobového charakteru by proto mělo být také kritické posouzení veškerých dosažitelných zpráv a pramenů; takovéto práce by tudíž měly vždy obsahovat rovněž přehled nalezišť, která byla v minulosti mylně spojována s dobou laténskou (srv. Mangel 2009, 27–28; srv. též Waldhauser 1999, 298), což ostatně neplatí jen pro období plochých laténských pohřebišť (pro moravské regiony Boskovicka a Uničovska srv. Hlava – Vích 2007, 25–26; Hlava 2007, 102–103).

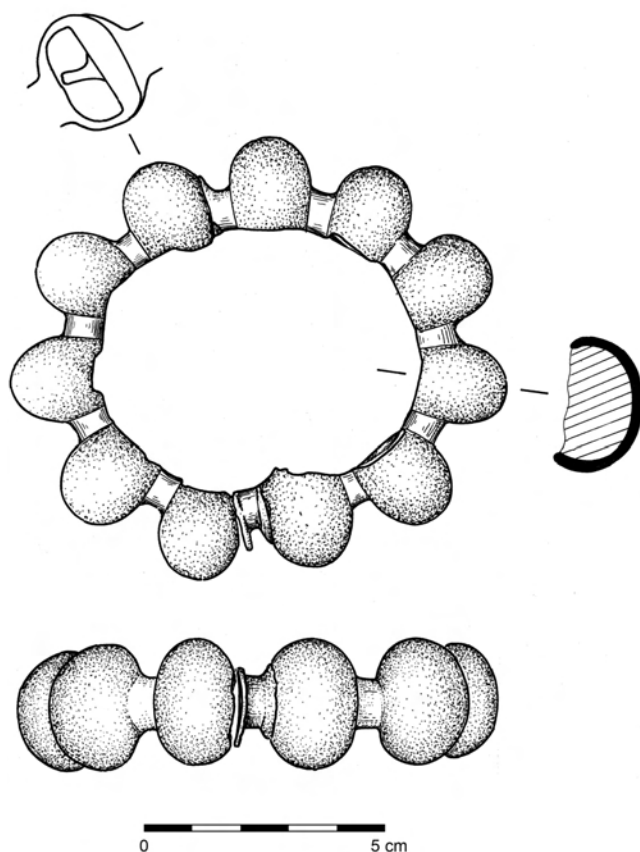
Následující řádky přinášejí tři v podstatě pouze náhodně vybrané příklady ryze virtuálních hrobových nálezů z doby laténské, které kolují v literatuře již více než půl století jako reálně existující naleziště a v této podobě se objevily rovněž v jinak nesporně hodnotných a zdařilých regionálních přehledech ze sedmdesátých a osmdesátých let minulého století (Zápotocký 1973; Čížmář – Valentová 1977; Sedláčková – Waldhauser 1987). Ve dvou případech je jejich odstranění z příslušných soupisů výsledkem rozboru nejstarších zmínek v literatuře a původních archivních zpráv, tj. v podstatě vychází z pouhé elementární kritiky pramenů.²

VIRTUÁLNÍ LATÉNSKÝ HROB Z DYMOKUR, OKR. NYMBURK (SPRÁVNÉ NALEZIŠTĚ: SLOVEČ, OKR. NYMBURK)

Jan Filip zařadil do svého soupisu českých laténských hrobů pod lokalitou Dymokury nález kostry „se dvěma kruhy z dutých polokoulí“, která byla objevena „při drenážování u Nového Dvora směrem k Slověči“ (Filip 1956, 343). Zároveň pod nalezištěm Nový Dvůr u Slověče zaznamenal „z kostr. hrobu kruh z dutých polokoulí (č. 66034)“ ze sbírky Národního muzea (Filip 1956, 369; obr. 1). Obě lokality se prakticky se stejnými informacemi objevily nejen v přehledu laténských hrobů z Nymburska (Sedláčková – Waldhauser

¹ Libeňský hrob ovšem i nadále figuruje – byť s výhradou – mezi laténskými hroby (Waldhauser 2012, 252)!

² Použité zkratky: Archiv NM – Archiv Národního muzea; archiv OPAS NM – archiv Oddělení pravěku a antického starověku Národního muzea; Registratura NM – Registratura Národního muzea.

Obr. 1. Laténský bronzový kruh ze Sloveče, okr. Nymburk (NM Praha, inv. č. H1-66034). Kresba: M. Fábiková; grafická úprava: I. Kyncl

v závěru roku 1905 totiž tehdejšímu Museu království Českého daroval Karel Hantych, ředitel velkostatku Liblice, „br. la-tenský náramek z 11^{ti} polokoulí, nal. Nový Dvůr u Sloveče blíž Dymokur (3 našly a sponu)“ (Přírůstková kniha z let 1903–1929, str. 32 – záznam z 26. prosince 1905; uloženo v archivu OPAS NM).³ Artefakt byl vzápětí zapsán do tzv. Píčovské inventáře bronzů pod lokalitou „Nový Dvůr u Sloveče (Dymokury)“ a s poznámkou „z kostrového hrobu při odvodňování“ (tzv. Píčovský inventář bronzů, záznam 6886; uloženo v archivu OPAS NM), v současné evidenci se objevuje pod lokalitou Nový Dvůr u Sloveče, tj. oficiálně Sloveč (Inventární kniha č. 14, str. 00087; uloženo v archivu OPAS NM). Informační shoda mezi Píčovými (a Hellichovými) údaji a údaji evidenčních pomůcek Národního muzea o místě nálezu (Nový Dvůr u Sloveče) a jeho okolnostech (při drenážování/odvodňování) je podle mého soudu nepochybná a na první pohled zřejmá, datum darování artefaktu muzeu (26. prosince 1905) zároveň vysvětluje, proč Píč ani Hellich nezmínili místo uložení nálezů z hrobu (v době vzniku Píčovské monografie o laténských pohřebištích se totiž artefakt v muzeu ještě nenacházel). Údaj z oficiální muzejní přírůstkové knihy o třech náramcích/kruzích a sponě navíc upřesňuje oproti Píčovým a Hellichovým údajům složení nálezového celku.

Poměrně lehce lze vysvětlit, proč byl hrob vlastně uveden do literatury pod obcí Dymokury. V době nálezů byla totiž Sloveč součástí panství Dymokury, které patřilo Černínům.⁴ Ostatně osoba dárce bronzového kruhu do sbírky Musea království Českého – ředitel velkostatku Liblice Karel Hantych – nazna-

1987, 140 – jako Dymokury, 154, obr. 36:10 – jako Sloveč, přičemž „hrobový původ není vyloučen“), ale také v následných nadregionálních soupisech laténských nálezů (Waldhauser 1999, 247 – Dymokury, 285 – Sloveč; *týž* 2001, 206 – Dymokury, 451 – Sloveč). Je evidentní, že zatímco údaje o laténském hrobu z Dymokury pocházely v citovaných pracích výhradně ze starší literatury (Píč 1902, 164; Hellich 1906, 477), informace o laténském nánožníku z údajného kostrového hrobu ze Sloveč/Nového Dvora se opíraly (a opírají) pouze o předmět uložený ve sbírce Národního muzea (srv. též Frána – Jiráň – Moucha – Sankot 1997, 42, Pl. 10:15 jako bezkontextový nález ze Sloveče). Porovnání nejstarších zpráv v literatuře (Píč 1902, 164; Hellich 1906, 477) a v původních evidenčních pomůckách Národního muzea však podle mého soudu přesvědčivě prokazuje, že se ve skutečnosti jedná o jediný/totožný nález.

Kostrový hrob zmínil jako nález z Dymokury poprvé J. L. Píč, podle něhož „při dělení drenáže u Nového Dvora, směrem k Sloveči řízli dělníci kostru a našli dva kruhy z dutých polokoulí“ (Píč 1902, 164). Jeho údaje převzal prakticky beze zbytku J. Hellich (1906, 477 jako Dymokury – „Při dělení drenáží u Nového Dvora směrem k Sloveči ušlo se na kostru a při ní na dva kruhy z dutých polokoulí.“). V obou pracích přitom – v porovnání s ostatními lokalitami Píčova i Hellichova soupisu zcela atypicky – není uvedeno místo uložení nálezů. Teprve

³ Prakticky totožný zápis (ovšem bez dodatku o počtu nálezů) se nachází také v druhé – paralelně vedené, ovšem v té době již evidentně neoficiální – přírůstkové knize (Přírůstková kniha z let 1889–1925, nečíslovaný zápis mezi zápisy č. 22/1905 a 1/1906; uloženo v Archivu NM – fond Registratura NM, neevidováno).

⁴ Obzvláště u nálezů z první poloviny 19. století představují lokalizace spojené s tehdejšími panstvími obecný problém, neboť mnohdy figurují v literatuře doposud (ne zcela přesně) právě pod centrálním správním místem šlechtických dominií (srv. např. Hlava 2012, 50). Dymokurský případ ukazuje, že s tímto problémem je třeba počítat ještě na přelomu 19. a 20. století.

čuje, že s nálezy zřejmě disponovaly špičky správy panství. O tom, z jakého důvodu nakonec bronzový kruh předal muzeu právě ředitel poměrně vzdáleného velkostatku Liblice (u Mělníka), který tehdy náležel Thun-Hohensteinům (nikoliv Černínům), můžeme ovšem jen spekulovat.

VIRTUÁLNÍ LATÉNSKÉ HROBY Z NETŘEBY, OKR. KUTNÁ HORA (SPRÁVNÁ NALEZIŠTĚ: TŘEBEŠICE A CÍRKVICE, OKR. KUTNÁ HORA)

V souhrnném soupisu českých laténských pohřebišť uvedl Jan Filip jako jedno z nalezišť Netřeby na Kutnohorsku, odkud měly pocházet „náramky, lignitový kruh“, a to údajně z kostrových hrobů („*kostr. hroby?*“; Filip 1956, 367). Svě tvrzení přitom opřel o zmínky ve třech starších pracích (Čermák 1906–08, 519; *tjž* 1908–09, 445; Stocký 1925, 127, 129). Filipovy údaje přešly beze zbytku do regionálního zpracování laténských pohřebišť Čáslavska a Kutnohorska (Čižmář – Valentová 1977, 188, obr. 1:12; srv. Valentová 1996, 734) a do souhrnných prací věnovaných českým Keltům na přelomu tisíciletí (Waldhauser 1999, 268; *tjž* 2001, 358). Autoři studie o laténských pohřebišťích na Čáslavsku a Kutnohorsku sice netřebskou lokalitu zařadili mezi nejistá naleziště a uvedli, že „*hroby z Netřeby mohou souviset s lokalitou v Církvicích*“ (Čižmář – Valentová 1977, 179). Domnívám se však, že v průběhu doby došlo v případě údajných laténských hrobů a nálezů z Netřeby k prokazatelným záměnám dokonce se dvěma lokalitami – Církvicemi a Třebešicemi. K pochopení logiky těchto záměn je ovšem zapotřebí poměrně podrobný rozbor zmínek v odborné literatuře, které se týkají právě těchto dvou lokalit.

V roce 1869 byly při stavbě železniční dráhy nalezeny severozápadně od Třebešic kostrové hroby (Sklenář 2011, 340). Nejpresnější informace o třebešickém pohřebišti pocházejí od Klimenta Čermáka, je- muž nyní předejme slovo. Podle jeho nejstarší publikované zprávy „*kostry [měly] na prsou po dvou kusích s puklicemi; na ruce byl kroužek koštěný; jeden kruh jest v Museu, ostatní má p. dr. Vankel z Blánska*“ (Čermák 1871–73). Po čtyřiceti letech od nálezů tyto své údaje v podstatě ještě jednou zopakoval („*kosterné hroby s puklicovitými náramky bronzovými a jedním lignitovým*“) a zároveň poněkud doplnil, že „*půl rozkladného náramku s třemi dutými polokoulemi dal jsem do zemsk. musea, ostatek získal MUDr. Wankel, u přítele správce Machalického v Třebešicích dlící*“ (Čermák 1908–09, 444 s patrně nepřesnou datací nálezů do roku 1870). Publikované i archivní údaje o sbírce Musea království Českého Čermákov úvazek o části bronzového kruhu, který byl darován muzeu, potvrzují (Anonymus 1871, 460; *tjž* 1871–73, 476; Přírůstková kniha z let 1867–1889, str. 24 – přír. č. 41/1871; uloženo v Archivu NM – fond Registratura NM, nevidováno). Z Wankelovy sbírky je zato ve vídeňském Naturhistorisches Museum, které ji koupilo v roce 1884, uložena pouze část jednoho bronzového nánožníku s plastickou výzdobou (Michálek 1977, 70, tab. V:4). Třebešické pohřebiště se spolu s příslušnými nálezy od té doby pravidelně objevuje v literatuře (srv. Smolík 1882–84, 549, tab. XXIII:5; *Píč* 1890–92, 436 – pozn. 2; *tjž* 1902, 172, tab. XIX:7 s nesprávným údajem o uložení jednoho z kruhů v čáslavském muzeu; Škrdle 1926–27, 222; Filip 1956, 385; Čižmář – Valentová 1977, 194, obr. 1:16, 11:6–7, 12:5; Waldhauser 1999, 290 s vyobrazením; *tjž* 2001, 487 s vyobrazením; Venclová 2001, 383) a o jeho reálné existenci nepanují sebemenší pochybnosti.

V roce 1925 uvedl A. Stocký do literatury laténský bronzový náramek z Církvic (Stocký 1925, 128), který od té doby koluje v literatuře (srv. např. Filip 1956, 337; Čižmář – Valentová 1977, 184, obr. 1:3; Waldhauser 1999, 243; *tjž* 2001, 173). V tomto případě je ovšem důležité přesné znění záznamu z katalogu nalezišť a nálezů na konci jeho stati: „*Církvice. Br. náramek laténský. 2 hradištní nádoby. Školní sbírka. Kl. Čermák, P.A. XXII. 519.*“ (Stocký 1925, 128). Ze stylu jednotlivých záznamů v katalogu a z logiky jejich struktury vyplývá, že údaj o uložení (školní sbírka) i odkaz na literaturu (Čermák 1906–08, 519) se týká laténského náramku i obou hradištních nádob. Pokud se totiž nálezy z více období z jednoho naleziště liší místem svého uložení nebo odkazy na literaturu, jsou tyto údaje uvedeny vždy bezprostředně u nálezů, nikoliv až na konci celého záznamu (srv. Stocký 1925, 128 – Hlízov, 129 – Malešov, Malín, Poličany, Sedlec, 130 – Zdeslavice). Právě odkaz na Čermákov článek představuje podle mého soudu důležitý fakt pro pochopení mechanismu záměny lokalit Církvice a Netřeby. V citovaném Čermákově článku byly totiž představeny kamenné artefakty z Čáslavska, přičemž jednotlivé lokality byly za sebou řazeny geograficky podle jednotlivých vodních toků regionu. Celý text byl proložen ilustrativními odkazy na zajímavá naleziště z jiných (mladších) období. Na inkriminovaném místě Čermák po informaci o kamenných artefaktech z Močovic, Kluk, Puchefe, Křesetic a Lochů v povodí Klejnárky píše doslova: „*U Třebešic bylo rozsáhlé popelnicové pole, blíže pod Bambouskem u potoka i u Netřeb nalezeny kostry s laténskými obručenými a též lignitovým náramkem. Všude na zahradách v Církvici i ve Sv. Jakubě vyrývají předhistorické nádoby. Blíž ústí Klejnárky u Starého Kolína našel konservátor Ludvík Šnajdr pazourkové odštěpky.*“ (Čermák

1906–08, 519). Geografickou mezeru v nálezech kamenné industrie v okolí Třebešic Čermák evidentně vyplnil právě povšechným uvedením několika nalezišť z jiných období. Pro nás jsou klíčové údaje o Třebešicích a Netřebě, které se týkají tří lokalit: (1) popelnicového pole u Třebešic, (2) kostrového hrobu či kostrových hrobů u Třebešic „blíže pod Bambousem u potoka“, (3) kostrového hrobu či kostrových hrobů u Netřeby. Pomineme-li první lokalitu (popelnicové pole) a fakt, že toponym Bambousek představuje zjevný Čermákov omyl (*Valentová – Čížmář 1977, 188*), laténské obruče (tj. kruhy) a lignitový (tj. švartnový) náramek **se evidentně vztahují k oběma lokalitám dohromady**. Nálezy z obou lokalit přitom bezpečně odlišuje další – nepochybně mladší – Čermákov článek. V něm jsou s třebešickým pohřebišťem spojeny – naprosto v souladu s původní Čermákovou informací (*Čermák 1871–73*) – „hroby s publikovitými náramky bronzovými a jedním lignitovým“ (*Čermák 1908–09, 444*), zatímco „u Netřeb a Neškaredic objeveny stopy kosterných hrobů a bronzové okrasy (u Netřeb obruč a v Neškaredicích fibule)“ (*Čermák 1908–09, 445* s tiskovou chybou „u Nehřeb obruč“). Oproti drtivé většině nálezů Čermák neuvedl u artefaktů z Netřeby a Neškaredic místo jejich uložení. Z kontextu jeho článku vyplývá, že se nenacházely ani ve sbírce muzea v Čáslavi, ani v Čermákově soukromé sbírce. Neškaredická spona byla přitom již řadu let uložena spolu s několika bronzovými kruhy v muzeu v Kutné Hoře (srv. *Šnajdr 1891, 37*).

Z předchozího rozboru podle mého názoru jasně vyplývá, že údaje o kostrových hrobech s bronzovými náramky a švartnovým kruhem z Netřeby, které kolují v literatuře právě s odkazem na Čermákov článek v *Památkách archeologických a místopisných* z let 1906–08 jako prvotní pramen (srv. např. *Stocký 1925, 129; Filip 1956, 367; Čížmář – Valentová 1977, 188*; další autoři již jen odkazují na tyto práce: srv. *Venclová 2001, 336* – švartnový kruh s lokalizací Církvice – osada Netřeby; *Waldhauser 1999, 268*; *týž 2001, 358*), jsou zjevně mylné a představují klon laténských hrobů a nálezů z Třebešic, jež byly objeveny při stavbě železnice v roce 1869.⁵ Ne zcela jednoznačně je zato ztotožnění bronzového kruhu z Netřeby (*Čermák 1908–09, 445*) s bronzovým kruhem z Církvic (*Stocký 1925, 128*). To se opírá v podstatě o fakt, že v literatuře se nejprve objevila informace o netřebském kruhu bez uvedení místa jeho uložení (zcela jistě však nebyl v čáslavském muzeu) a s odstupem pouhých několika let se díky zprávám podaným „správami škol okresu kutnohorského o školních sbírkách“ (*Stocký 1925, pozn. na str. 128*) objevil také konkrétní artefakt ze sousední obce. Kromě toho nasvědčuje naklonování jediného nálezu formulace použitá K. Čermákem v souvislosti s „přesnější“ lokalizací nálezů z Netřeby a Neškaredic: „u Netřeb obruč a v Neškaredicích fibule“ (*Čermák 1908–09, 445*; zdůraznil a podtrhl M. H.). Jelikož Netřeby a Církvice bezprostředně sousedí, je snad jakýkoliv další komentář zbytečný.

VIRTUÁLNÍ LATÉNSKÝ HROB Z ROUDNICE NAD LABEM – U KAPLE SV. VILÉMA PŘI SILNICI DO HRACHOLUSK

Laténský hrob z Roudnice nad Labem uvedl ve svém soupisu českých laténských hrobů již J. L. Píč (1902, 180, tab. III:1,2,8), následně se objevil rovněž v monumentálních *Keltech ve střední Evropě* (*Filip 1956, 378*). Zatímco M. Zápotocký ho zařadil do skupiny kostrových hrobů starších než tzv. duchcovský horizont, tj. v principu mezi kostrové hroby stupně LT A nebo tzv. předduchcovského horizontu (*Zápotocký 1973, 152, 157–158*), J. Waldhauser jej nejprve zahrnul do svého soupisu českých hrobů z období plochých laténských pohřebišť (*Waldhauser 1999, 283*), ovšem později svůj názor poněkud revidoval (asi 6.–4. století př. n. l.; *Waldhauser 2001, 433*). Naposledy ho M. Trefný datoval do časně doby laténské (*Trefný 2005, 4, 5, 13, obr. 28*).

Kostrový hrob, který by si i vzhledem k datu svého objevu a dochovaným archivním pramenům nepochybně zasloužil samostatnou studii, byl nalezen v roce 1866 při snižování plochy dvorku u Horákovy stodoly za kaplí sv. Viléma poblíž silnice do Hracholusk (k dobovým zprávám srv. souhrnně *Sklenář 2011, 290* s datováním do období plochých laténských pohřebišť). Obsahoval (dutý) plechový zdobený bronzový nákrčník s uzávěrem na háček a očko (*obr. 2:2; Píč 1902, tab. III:1; srv. Trefný 2005, obr. 28*), dva bronzové náramky zdobené svazky příčných rýh (*obr. 2:1; Píč 1902, tab. III:2*), zlomky jednoho či dvou (?) tyčinkovitých bronzových kruhů bez výzdoby a bronzový kroužek (*Píč 1902, tab. III:8*; k složení souboru srv. patrně nejpřesněji *Trefný 2005, 13; NM Praha, inv. č. H1-55830–H1-55835*). Styl výzdoby nákrčníku a obou náramků jednoznačně odpovídá výzdobě halštatského kruhového šperku,

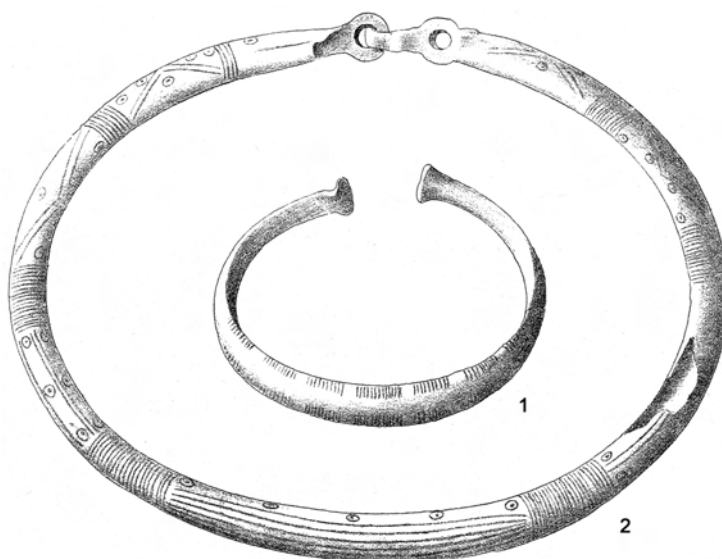
⁵ Kuriózní konglomerát údajů o nálezech z Netřeby vytvořila L. Jansová, která spojila výše citované Čermákovy zmínky o dvou lokalitách (*Čermák 1906–08, 519*) do jediného naleziště (*Jansová 1929, 23* – kostrové hroby „pod vrchem Bambousem u Netřeb“).

signifikační pro přesné datování je obzvláště bronzový nákrčník (Píč 1902, tab. III:1). Obdobně zdobené (duté) plechové bronzové nákrčníky s totožným typem uzávěru na háček a očko pocházejí totiž z Dřemčic (např. Zápotocký 1973, obr. 17:12) a patrně i z Poláků (hrob č. 7 s uzávěrem, z něhož se dochovala jen část očka; Koutecký – Smrž 1991, 183, obr. 12:17). Princip uzávěru na háček a očko se objevuje rovněž na (plných) tyčinkovitých nákrčnicích, v prostředí bylanské kultury např. na exemplářích z Prahy-Suchdola (hrob z roku 1976 s uzávěrem dochovaným jen zčásti; Koutecký – Fridrichová 1980, 502–504, obr. 2:22), Stradonic (objekt 5/60 s poškozeným uzávěrem; Beneš – Koutecký 1970, 519, 537, obr. 4:11), Vikletic (hrob 146/63 s poškozeným uzávěrem; Koutecký 1988, 81, 92, obr. 26:3), Bylan (hrob 13/2 s poškozeným uzávěrem; Píč 1898–99, 224, tab. XXIII:3; srv. Koutecký 2003, 27, Taf. 20:Grab 13/2:7), Poláků (hrob 7/80 s uzávěrem dochovaným jen zčásti, hrob 17/81 s poškozeným uzávěrem; Koutecký 1993, 11–12, 17, Abb. 27:10, 33:25), Bohušovic nad Ohří (Slabina 1972, 7, obr. 4) či Lovosic (Pleiner 1959, 654). Podle uvedených příkladů, které pocházejí **výhradně (!)** z kostrových hrobů (pouze do hrobu z Vikletic byl uložen kostrový a žárový pohřeb, ovšem nákrčník se našel u lebky; Koutecký 1988, 92), je možné kostrový hrob z Roudnice nad Labem datovat do stupňů Ha C–D1.

V souvislosti s roudnickým hrobem je možná vhodné zmínit jednu charakteristickou okolnost, která je poměrně typická pro tzv. standardní či monumentální díla. Uvedení evidentně halštatského souboru z Roudnice nad Labem (a také jiných nálezů!) v monografii J. L. Píče o laténských kostrových hrobech mělo totiž za následek, že některé artefakty s obdobným výzdobným stylem byly již záhy řazeny – nepochybně pod vlivem Píčovy autority – do doby laténské. Právě zde má podle mého soudu svůj původ např. dlouhá desetiletí tradovaný údaj o laténském náramku z Prahy-Josefova ze sbírky E. Mikše (poprvé Prokop 1905, 82). Mikšova sbírka ve skutečnosti obsahovala jediný bronzový náramek z této pražské čtvrti, který náleží jednoznačně do doby halštatské (Hlava 2008, 553, obr. 1:6). S jistou nadsázkou lze konstatovat, že Píčova autorita v případě roudnického hrobu přežila jeho smrt o celá desetiletí. M. Zápotocký i M. Trefný si totiž byli vědomi, že výzdoba plechového bronzového nákrčníku odpovídá halštatskému stylu (Zápotocký 1973, 157 – „upomíná ... ještě silně na mladohalštatské období“; Trefný 2005, 5 – „nákrčník s rytou výzdobou mladohalštatské tradice“), hrob přesto datovali do (časné) doby laténské.

ZÁVĚREM...

Tři výše uvedené a pouze namátkou vybrané příklady hrobů z období plochých laténských pohřebišť, které existovaly (a doposud existují) pouze v literatuře, představují nepochybně jen pomyslnou špičku ledovce. Všechny přitom spojuje okolnost, že byly do obecného povědomí „zakonzervovány“ díky jejich uvedení v tzv. standardních/klasických dílech, odkud byly příslušné údaje nadále přejímány. To je ostatně obecný problém prakticky všech „monumentálních“ soupisových děl, který rozhodně není spojen pouze s dobou laténskou. Je totiž obecně známou skutečností, že s formátem či váhou publikací se nezdědky zvyšuje i váha tvrzení a argumentů, které jsou v nich obsaženy (Oliva 1996, 55). Uvedme alespoň jediný – opět jen namátkou vybraný – příklad. V *Pravěké Praze* se nedávno objevil mezi nálezy únětické kultury mj. kamenný sekeromlat se žlábkem z Čertovky na Malé Straně (Smejtek 2005, 392, 445 s vyobrazením), a to s odkazem na informaci v knížečce *Čechy v době bronzové* (Stocký 1928, tab. XIX:8; srv. Turek – Daněček 2000, 254, obr. 1:8). Artefakt byl získán do sbírky Národního muzea v roce 1920 (přír. č. 10/1920 – inv. č. H1-19493), ve skutečnosti ovšem pochází z Čertovky na Kutnohorsku (Přirůst-

Obr. 2. Bronzový náramek (1) a bronzový plechový nákrčník (2) z kostrového hrobu z Roudnice nad Labem, okr. Litoměřice (podle: Píč 1902, tab. III:1–2 – upravil I. Kyncl)

ková kniha z let 1903–1929, str. 104–105: dar prof. Hakena – uloženo v archivu OPAS NM; srv. též Příručková kniha z let 1889–1925, zápis přír. č. 10/1920: dar prof. Hakena z Kutné Hory – uloženo v Archivu NM – fond Registratura NM, neevidováno). Od doby vydání *Pravěké Prahy* však již zakotvil v soupisu kamenných tzv. sedlovitých seker jednak pod původní správnou lokalitou (*Korený 2008*, 87 – č. 11 jako Hořany-Čertovka na Kutnohorsku s odkazem na inventární číslo sbírky Národního muzea), jednak pod virtuálním nalezištěm (*Korený 2008*, 89 – č. 52 jako Praha-Malá Strana-Čertovka s odkazem na výše uvedené údaje z per A. Stockého a L. Smejtky). Typově je to naprosto klasický příklad naklonování nálezu v literatuře.

Omyly při datování nálezů, popř. při rekonstrukci nálezových celků mohou vést v některých případech dokonce k dalekosáhlým interpretačním závěrům. Opět uveďme jen jediný – namátkou vybraný – příklad. V *Pravěké Praze* se objevil údajný kostrový hrob z doby římské z Prahy-Libně, který měl obsahovat železný meč, železné kopí a keramickou nádobu-terinu (*Droberjar 2005*, 832 – Libeň 8 s vyobrazením a nesprávnou popiskou). Hrob ale ve skutečnosti pochází z doby laténské, přičemž keramická nádoba-terina s ním zcela jistě nesouvisí (*Hlava 2011*, 880–882, obr. 3:1, 5:9). Přesto se tento hrob s vymyšleným složením (meč, kopí, nádoba) nedávno objevil v nevelké skupině „germánských svěbských“ kostrových hrobů se zbraněmi, a to dokonce jako **jediný (!)** příslušný doklad z fáze B2b v Čechách (*Droberjar 2011*, 19, 20 s interpretací, Abb. 1).

V obecné rovině jistě platí, že mechanické přejímání (ne-li přímo opisování) údajů o nalezištích bez náležitého ověření informací může vést až k absurdním situacím (srv. např. *Kostka 2011*, 1200–1201; *Hlava 2012*, 44–47, pozn. 17, obr. 5:1–2). Z hlediska záměn nalezišť není ostatně zcela bez viny ani autor tohoto článku. Do přehledu doby laténské okolí moravských Ivančic kdysi zařadil do té doby nepublikovaný menší soubor laténské keramiky z polohy Boudka, který lokalizoval podle evidenčních údajů ivančického muzea na katastr sousedních Němcic, jakkoliv se zde žádná poloha s tímto názvem nenachází (*Hlava 2003*, 120–122, obr. 4). Celá kolekce však ve skutečnosti pochází prakticky s jistotou z Velkých Němcic na Břeclavsku, odkud jsou z okolí dvora Boudky známy laténské nálezy (srv. např. *Filip 1956*, 409; souhrnně *Čižmářová 2004*, 336).

LITERATURA

- Anonymus 1871*: Zpráva o Museu král. Českého od 1. září do konce listopadu 1871, *Časopis Musea království Českého* 45, 455–461.
- Anonymus 1871–73*: Schůze archaeologického sboru Musea království Českého. Dne 19. ledna 1872, *Památky. Listy pro archaeologii a historii* 9, 475–477.
- Beneš, A. – Koutecký, D. 1970*: Bylanská pohřebiště a další nálezy ve Stradonicích a Přezeticích, *Archeologické rozhledy* 22, 513–540.
- Čermák, K. 1871–73*: Nálezy archaeologické v Čáslavsku, *Památky. Listy pro archaeologii a historii* 9, 568.
- Čermák, K. 1906–08*: Kamenné nástroje na Čáslavsku, *Památky archaeologické* 22, 509–520.
- Čermák, K. 1908–09*: Naleziště pravěkých bronzů a jich tvary na Čáslavsku, *Památky archaeologické* 23, 439–446.
- Čižmář, M. – Valentová, J. 1977*: Keltská pohřebiště na Čáslavsku a Kutnohorsku, *Archeologické rozhledy* 29, 178–196.
- Čižmářová, J. 2004*: Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- Droberjar, E. 2005*: Praha germánská. In: M. Lutovský – L. Smejtek a kol., *Pravěká Praha*. Praha, 777–841.
- Droberjar, E. 2011*: Einige Bemerkungen zur Körperbestattung bei den böhmischen Sueben in der älteren römischen Kaiserzeit. In: E. Droberjar (ed.), *Archeologie barbarů 2010. Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem. Sborník příspěvků ze VI. protohistorické konference, Hradec Králové, 6.–9. září 2010. Studia Archaeologica Suebica I*. Olomouc, 13–22.
- Filip, J. 1956*: Keltové ve střední Evropě. Praha.
- Frána, J. – Jiráň, L. – Moucha, V. – Sankot, P. 1997*: Artifacts of copper and copper alloys in prehistoric Bohemia from the viewpoint of analyses of element composition II. *Památky archaeologické – Supplementum* 8. Praha.
- Hellich, J. 1906*: Pravěk. In: K. Kožíšek – F. Brzák – F. J. Čečetka (red.), *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti. Poděbrady*, 449–512.
- Hlava, M. 2003*: Keltové v okolí Ivančic, *Muzeum Brněnska. Sborník 2003*, 118–133.
- Hlava, M. 2007*: Laténské osídlení Uničovska. In: *Pravěk – Supplementum* 17. Brno, 87–171.
- Hlava, M. 2008*: Poznámky k některým laténským hrobům a tzv. nálezům hrobového charakteru z Prahy, *Archeologie ve středních Čechách* 12, 549–563.

- Hlava, M. 2011: Poznámky k některým laténským hrobům a tzv. nálezům hrobového charakteru z Prahy - IV., *Archeologie ve středních Čechách* 15, 875–886.
- Hlava, M. 2012: Depoty z doby bronzové z Jičíněvsí (okr. Jičín) ve světle dobových pramenů, *Archeologie východních Čech* 3, 32–54.
- Hlava, M. – Vích, D. 2007: Laténské osídlení Boskovicka. In: *Pravěk – Supplementum* 17. Brno, 11–86.
- Hlava, M. – Vích, D. 2008: Laténské nálezy hrobového charakteru ze sbírky Orlického muzea v Chocni, *Archeologie ve středních Čechách* 12, 565–574.
- Jansová, L. 1929: Pravěké osídlení území dnešního politického okresu čáslavského. In: *Soupis památek historických a uměleckých v Čechách* 44. Politický okres čáslavský. Praha, 1–31.
- Korený, R. 2008: Starší doba bronzová na Příbramsku. Nové poznatky k osídlení regionu a poznámky k sedlovitým sekerám z území Čech, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 21, 79–95.
- Kostka, M. 2011: Opravy některých údajů ve dvou člancích z předchozího svazku „Archeologie ve středních Čechách“, *Archeologie ve středních Čechách* 15, 1200–1202.
- Koutecký, D. 1988: Halštatské osídlení v severozápadních Čechách. Nálezy z doby bronzové, halštatské a staroláténské na Kadaňsku I, *Archeologické rozhledy* 40, 49–96.
- Koutecký, D. 1993: Das Bylaner Gräberfeld in Poláky, Kr. Chomutov, II. Teil, *Památky archeologické* 84, 5–55.
- Koutecký, D. 2003: Bylany u Českého Brodu. Eponymní lokalita bylanské kultury. *Fontes Archaeologici Pragenses – Volumen* 29. Pragae.
- Koutecký, D. – Fridrichová, M. 1980: Bylanský kostrový hrob z Prahy-Suchdola, *Archeologické rozhledy* 32, 501–511.
- Koutecký, D. – Smrž, Z. 1991: Pohřebiště bylanské kultury v Polákách, okr. Chomutov, I. díl, *Památky archeologické* 82, 166–230.
- Mangel, T. 2009: Laténská pohřebiště v horním Polabí. Hradec Králové.
- Michálek, J. 1977: Bohemika z doby laténské ve sbírce pravěkého oddělení přírodovědného muzea ve Vídni, *Zprávy Československé společnosti archeologické při Čs. akademii věd* 20, 65–85.
- Oliva, M. 1996: Spodní paleolitická vrstva z Býčí skály. K poznání mýtotvorných procesů v naší speleoarcheologii, *Acta Musei Moraviae – Scientiae Sociales* 81, 37–59.
- Píč, J. L. 1890–92: Bojové, Markomani a Češi dle svědectví historického a archeologického, *Památky archeologické* 15, 193–210, 257–276, 305–318, 431–438, 521–528, 597–604, 655–658, 727–764.
- Píč, J. L. 1898–99: Archeologický výzkum ve středních Čechách 1897–1898, *Památky archeologické* 18, 209–226.
- Píč, J. L. 1902: Starožitností země České. Část II. Čechy na úsvitě dějin. Svazek 1. Kostrové hroby s kulturou marnskou čili laténskou a Bojové v Čechách. Praha.
- Pleiner, R. 1959: Bylanské knížecí hroby v Lovosicích, *Archeologické rozhledy* 11, 653–660, 669–673.
- Prokop, K. 1905: Praha v době předhistorické, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 13, 1–7, 41–50, 73–86.
- Sedláčková, H. – Waldhauser, J. 1987: Laténská pohřebiště ve středním Polabí, okr. Nymburk, *Památky archeologické* 78, 134–204.
- Sklenář, K. 2011: Pravěké a raně středověké nálezy v Čechách do roku 1870. Pramenná základna romantického období české archeologie. *Fontes Archaeologici Pragenses – Volumen* 36. Pragae.
- Slabina, M. 1972: Bylanské hroby z Bohušovic nad Ohří, okres Litoměřice, *Časopis Národního muzea – Historické muzeum* 141, 1–24.
- Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: M. Lutovský – L. Smejtek a kol., *Pravěká Praha*. Praha, 349–590.
- Smolík, J. 1882–84: Bronzové kruhy s dutými polokoulemi, *Památky archeologické* 12, 545–554.
- Stocký, A. 1925: Stručný přehled vývoje pravěké kultury. In: J. Vepřek (ed.), *Sborník vlastivědných statí o politickém okrese kutnohorském*. Kutná Hora, 107–130.
- Stocký, A. 1928: Čechy v době bronzové. Praha.
- Škrdlé, F. 1926–27: Laténské sídliště v Močovicích u Čáslavě, *Památky archeologické* 35, 216–223.
- Šnajdr, L. 1891: Počátkové předhistorického místopisu země České a některé úvahy odtud vycházející. Pardubice.
- Trefný, M. 2005: Pravěké nálezy z území města Roudnice n. L., *Podřipský muzejník* 1, 3–24.
- Turek, J. – Daněček, V. 2000: Únětické sekeromlaty se sedlovitým žlábkem v Čechách. Kamenné symboly v době bronzové?, *Pravěk – nová řada* 10, 251–260.
- Valentová, J. 1996: Osídlení Kutnohorska a Čáslavska v době laténské, *Archeologické rozhledy* 48, 729–736.
- Venclová, N. 2001: Výroba a sídla v době laténské. Projekt Loděnice. Praha.
- Waldhauser, J. 1999: Jak se kopou keltské hroby. Laténská pohřebiště ze 4.–3. století př. n. l. v Čechách. Praha.
- Waldhauser, J. 2001: *Encyklopedie Keltů v Čechách*. Praha.
- Waldhauser, J. 2012: *Keltské Čechy (Průvodce)*. Praha.
- Zápotocký, M. 1973: Keltská pohřebiště na Litoměřicku, *Archeologické rozhledy* 25, 139–184.

**VON DREI VIRTUELLEN FUNDORTEN AUS DER ZEIT
DER FLACHEN LATÈNEZEITLICHEN GRÄBERFELDER IN BÖHMEN
(UND NICHT NUR VON IHNEN)**

Die Fundorte und die Funde, die tatsächlich nie existierten oder bisher irrtümlicherweise datiert wurden, stellen einen unteilbaren Teil von unterschiedlichen Verzeichnissen der Fundorten und der Funde aus allen Zeitabschnitten praktisch schon von dem 19. Jahrhundert dar. Drei Beispiele dieses Typs aus der Latènezeit, die bis Gegenwart in der Literatur aufgetaucht haben, werden in diesem Beitrag präsentiert. Mit Hilfe der kritischen Analyse von den zeitgenössischen Angaben in der Literatur sowie von den Evidenzhilfsmitteln aus dem Nationalmuseum in Prag kann es nachgewiesen werden, dass (1) das angebliche latènezeitliche Grab aus Dykomury (Sedláčková – Waldhauser 1987, 140) dem latènezeitlichen Grab aus Sloveč (Abb. 1; Sedláčková – Waldhauser 1987, 154, Abb. 36:10) entspricht. Dieses Grab wurde in Sloveč entdeckt. (2) Die Erwägungen von dem latènezeitlichen Gräberfeld in Netřeba in der Region Kuttenberg (Čížmář – Valentová 1977, 188, Abb. 1:12) hängen in der Tat mit dem latènezeitlichen Gräberfeld in Třebešice (Čížmář – Valentová 1977, 194, Abb. 1:16, 11:6–7, 12:5) und mit dem latènezeitlichen Bronzearmband aus dem benachbarten Fundort in Církvice (Čížmář – Valentová 1977, 184, Abb. 1:3) zusammen. In der Literatur kommt auch das angebliche (Früh-) latènezeitliche Körpergrab aus Roudnice nad Labem aus dem Jahre 1866 (Abb. 2; z. B. Píč 1902, 180, Taf. III:1–2,8; Zápotocký 1973, 152, 157–158; Trefný 2005, 4, 5, 13, Abb. 28) vor. Es kann auf dem Grunde der charakteristischen Verzierung des Schmuckes sowie des Typs von dem Halsring eindeutig in die Hallstattzeit (Ha C–D1) datiert werden.

Abb. 1. Der latènezeitliche Bronzering aus Sloveč, Bez. Nymburk

Abb. 2. Der Bronzearmband (1) und der Bronzehalsring aus Blech (2) aus dem Körpergrab aus Roudnice nad Labem, Bez. Litoměřice